

Francis Scott **Fitzgerald** (24. 9. 1896 Saint Paul, stát Minnesota – 21. 12. 1940 Los Angeles)

Americký spisovatel a filmový scenárista; představitel ztracené generace.

Francis Scott Fitzgerald se narodil do vcelku dobře situované rodiny, která se ovšem často stěhovala za obživou (otec se věnoval **obchodu**).

Francis Scott zkoušel psát již od školních let. Začal studovat prestižní **Princeton University** (poblíž New Yorku).

V letech 1915 – 1917 Francis prožil intenzivní milostný vztah s **Ginevrou Kingovou** (1898 – 1980), dcerou chicagského finančníka. Ovšem zatímco Francis bral vztah vážně, Ginevra některé jeho dopisy předčítala kamarádkám a z přísné internátní školy byla vyloučena za flirtování s chlapci. Francise navštívila v Princetonu a on zase ji v letním sídle její rodiny, avšak tam mu její

otec řekl, že „chudí hoši by neměli uvažovat o svatbě s bohatou dívkou“. Přičiněním Ginevřiných rodičů pak vztah v r. 1917 uvadl; Fitzgerald odešel z univerzity a vstoupil do **americké armády** chystající se bojovat na evropských frontách První světové války. V r. 1918 Ginevra ještě stihla pochlubit se mu svými zásnubami se synem otcova obchodního společníka. Francis posléze Ginevru použil jako inspiraci pro Daisy ve svém nejslavnějším románu *Velký Gatsby*.

Jako voják se Fitzgerald seznámil se **Zeldou Sayreovou** (1900 – 1948), dcerou soudce. Fitzgeraldova vojenská jednotka se už do války nezapojila; Fitzgerald opustil armádu a věnoval se jen psaní. Svůj pokračující vztah se Zeldou posléze označil za „sexuálně bezhlavý“. V r. **1920** publikoval s velkým úspěchem svůj **první román *Na prahu ráje*** (autobiografický příběh univerzitního studenta). Oženil se se Zeldou a přestěhovali se do **New Yorku**. Mezi celebrity se stali ikonickým párem ztělesňujícím

požitkářskou a lehkomyšlnou atmosféru Zlatých dvacátých let (Fitzgerald označoval tuto éru jako **jazzový věk – Jazz Age**). Francisovi a Zeldě se narodila dcerka Frances (1921 – 1986). Všechny tyto události Fitzgerald později také spojil s postavou Daisy.

Divoký, hýřivý a alkoholem prosycený život Francise a Zeldy byl ovšem velmi nákladný. Fitzgerald psal se střídavými úspěchy: vedle jeho časopiseckých povídek vyniká novela ***Diamant velký jako Ritz*** (1922), zpracovávající autobiograficky laděný příběh mladíka z amerického Středozápadu, který chce zbohatnout.

V letech **1924 – 1926** Fitzgeraldovi žili ve **Francii**, která tehdy se svými malíři v Paříži, plážemi na Riviéře a optimistickou atmosférou po tvrdě vybojovaném válečném vítězství působila na mnoho mladých amerických intelektuálů jako ráj na zemi, skvěle vzdálený Spojeným státům s jejich zatuhlou společenskou stratifikací a všeobecným hladem po komerčním úspěchu. Pojem ***Američan v Paříži*** se tehdy stal všeobecně sdíleným frazeologismem (viz stejnojmennou jazzovou skladbu od George Gershwinu). Někteří z Američanů v Paříži měli za sebou **válečnou zkušenost**; s ní se nejprve vrátili do Států, ale tam zjistili, že nedokáží nalézt společnou řeč s těmi, kdo se válce vypočítavě vyhnuli, aby pracovali na svých kariérách. Pro tyto mladé americké veterány se vžilo označení **Ztracená generace (Lost Generation)**. Jejím nejvýznamnějším představitelem se stal spisovatel a novinář **Ernest Hemingway** (1899 – 1961), který se s Fitzgeraldovými spřátelil.

Zelda prožila milostné poblouznění s francouzským letcem, a dokonce plánovala rozvod. Uprostřed vážné osobní krize, v níž se náhle ocitl, Fitzgerald napsal své dnes nejznámější dílo, **román *Velký Gatsby* (1925)** – tvrdé zúčtování s americkým snem o úspěchu dosažitelném díky vlastnímu přičinění. Knihu vysoce ocenili kritici, ale silný čtenářský ohlas přišel až po Fitzgeraldově smrti (za Druhé světové války, která obnovila zájem o Ztracenou generaci).

Návrat Fitzgeraldových do Ameriky byl také motivován Francisovou snahou prosadit se v nejvýnosnějším odvětví spisovatelské práce – ve **filmovém průmyslu**. Rodina se přestěhovala na

čas do **Hollywoodu**, ale u Zeldy propuklo psychické onemocnění – patrně schizofrenie. Od r. 1930 často pobývala v různých duševních sanatoriích a vztah mezi ní a Francisem ochladl.

Když v r. **1929** vypukla **Velká hospodářská krize**, Fitzgerald zažil prudký propad čtenářského zájmu: jeho autobiografické příběhy o večírcích plných šampaňského najednou nikoho nelákaly.

Fitzgerald, který se ještě staral o svou dceru, se stále více propadal do alkoholismu a finančních problémů a i on se ocitl v péči lékařů. V r. 1937 se vrátil do Hollywoodu; napsal vydařený **scénář k filmu *Tři kamarádi*** podle románu německého demokratického spisovatele Ericha Marii Remarqua (jenž byl blízký Ztracené generaci), ale protože neměl kázeň týmového hráče, opět skončil bez práce. Jako labutí píseň své spisovatelské dráhy ještě napsal působivou sbírku povídek – opět autobiografickou – o již neúspěšném scenáristovi ***Příběhy Pata Hobbyho*** (1940).

Zemřel na srdeční selhání.

Některá díla:

Romány **Na prahu ráje** (This Side of Paradise; 1920); **Velký Gatsby** (The Great Gatsby; film 1974: režie Jack Clayton, hrají Robert Redford /Gatsby/, Mia Farrowová /Daisy/; film 2013: režie Baz Luhrmann, hrají Leonardo di Caprio /Gatsby/, Carey Mulliganová /Daisy/), **Něžná je noc** (Tender is the Night; 1934);

Novela **Diamant velký jako Ritz** (The Diamond as Big as the Ritz; 1922)

Povídkový soubor **Příběhy Pata Hobbyho** (The Pat Hobby Stories; 1940).

<https://www.newyorker.com/books/double-take/f-scott-fitzgeralds-imperfect-romance-with-the-new-yorker>

https://en.wikipedia.org/wiki/Ginevra_King

https://en.wikipedia.org/wiki/File:F._Scott_Fitzgerald_-_World_War_I_Uniform_-_1917.jpg

https://en.wikipedia.org/wiki/F._Scott_Fitzgerald#Zelda_Fitzgerald

Francis Scott Fitzgerald (1896 – 1940): Velký Gatsby (1925)

Román se odehrává r. 1922. Vypravěčem je třicetiletý Nick Carraway z farmářského amerického Středozápadu. Absolvent univerzity a účastník První světové války se nyní stěhuje na východní pobřeží Spojených států, aby tam obchodoval s cennými papíry. Na ostrově Long Island u New Yorku si pronajal domek v lokalitě Západní Vejce, jen přes záliv od přepychového domu, kde žije jeho krásná sestřenice Daisy s podnikatelským manželem Tomem Buchananem a s malou dcerkou.

V Nickově sousedství stojí další honosný dům, který však bývá tichý a ožívá jen zhruba dvakrát do měsíce, kdy se tam konají velkolepé víkendové párty pro početnou společenskou smetánku, ale vlastně také pro každého, kdo chce přijít. Tyto opulentní i divoké akce pořádá poněkud záhadný majitel domu Jay Gatsby, Nickův vrstevník. Nick navštíví Daisy a Toma a setká se u nich také s pohlednou golfistkou Jordan Bakerovou, s níž se záhy intimně sblíží. Zjišťuje, že všichni tito lidé jsou navzájem i s Gatsbym spojeni složitými vztahy, které mají své počátky v minulosti.

Fitzgerald celý příběh teprve postupně odkrývá tak, jak je gradující děj přerýván retrospektivními pasážemi. Seřadíme-li vše podstatné chronologicky, dostaneme následující příběh.

Gatsbyho proslulost, šířená stovkami lidí, kteří přijímali jeho pohostinství a stali se tak autoritami na jeho minulost, vzrůstala celé léto...

James Gatz – to bylo jeho skutečné, nebo alespoň legální jméno. Změnil si ho v sedmnácti letech, a to právě v tom okamžiku, který se stal svědkem začátku jeho kariéry – když totiž spatřil, jak jachta Dana Codyho kotví nad nejzákeřnější mělčinou na jezeře Superior. Ten, kdo se to odpoledne potuloval po břehu v zeleném vlněném svetru a plátěných kalhotách, byl James Gatz, ale

ten, který si vypůjčil loďku, dovesloval k *Tuolomee* a sdělil Codymu, že by ho mohl zastihnout vítr a rozbít ho za půl hodiny na kusy, byl už Jay Gatsby.

Myslím, že už tenkrát měl to jméno hezkou dobu v zásobě. Jeho rodiče byli nepodnikaví a neúspěšní sedláci a on je ve své fantazii vlastně nikdy za své rodiče nepřijal. (...) Proto si vymyslel právě takového Jaye Gatsbyho, jakého si asi může vymyslet sedmnáctiletý hoch, a tomuto pojetí zůstal věren až do konce.

Přes rok se potloukal podél jižního pobřeží jezera Superior a hledal mušle, lovil lososy nebo prováděl cokoli jiného, co mu zajišťovalo potravu a nocleh. Jeho hnědé, otužilé tělo žilo přirozeně napolo divokou, napolo lenošnou prací intenzivních dnů. Ženy poznal záhy, a poněvadž ho zkazily, začal jimi opovrhovat; mladými pannami, protože byly nezkušené, a těmi druhými, protože byly hysterické ve věcech, které on ve svém nepřekonatelném egocentrismu považoval za samozřejmé.

Ale v srdci mu neustále zuřil bouřlivý svár. Nejgrotesknější a nejfantastičtější nápady ho v noci pronásledovaly na lůžku. Když hodiny tikaly na umyvadle a měsíc smácel mokřým světlem jeho zmuchlané šaty na podlaze, rozprádal se mu v hlavě celý obrovský svět. (...)

Potom se vrátil zpátky k jezeru Superior a onoho dne, kdy jachta Dana Codyho zakotvila na mělčině u pobřeží, pořád ještě hledal, co má dělat.

Codymu bylo tehdy padesát let, vytvořila ho nevadská stříbrná pole, Yukon a všechna tažení za drahými kovy od roku pětasedmdesátého. Spekulace s montanskou mědí, jež z něho udělaly mnohonásobného milionáře, ho zastihly jako člověka fyzicky zdatného, ale poněkud slabomyslného, a nekonečná řada žen, které to tušily, se ho pokusila oddělit od jeho peněz. (...)

Pro mladého Gatz, když se opíral o vesla a díval se nahoru na palubu se zábradlím, představovala ta jachta všechny krásy a veškeré kouzlo světa. Myslím, že se na Codyho usmál – přišel asi už dřív na to, že se lidem líbí, když se směje. Rozhodně mu Cody položil několik otázek (z nichž jedna vylákala do světa to zbrusu nové jméno) a shledal, že chlapec je pohotový a strašně ctižádostivý. O několik dní později ho vzal s sebou do Duluthu a koupil mu modrý kabát, šest párů bílých plátěných kalhot a námořnickou čepici. A když *Tuolomee* odplula k Západomořským ostrovům a na Berberské pobřeží, Gatsby odplul s ní.

Měl poněkud neurčitou funkci – když byl u Codyho, byl střídavě stevardem, plavčíkem, kapitánem, sekretářem... Toto zařízení fungovalo pět let a za tu dobu obeplula jejich loď třikrát Evropu.

Potom však Cody náhle zemřel. Gatsbymu odkázal slušnou částku peněz, ale právníci jedné Codyho milenky jej o ně připravili. Ovšem léta s Codym byla pro Gatsbyho formativním obdobím.

Zůstal sám se svou výchovou, jedinečně vyhovující okolností; neurčité obrysy Jaye Gatsbyho se zhmotnily ve skutečného člověka.

Když v r. 1917 Spojené státy vstoupily do války, Gatsby se ocitl v armádě a získal hodnost poručíka. Působil ve vojenském výcvikovém táboře, odkud mladí důstojníci vyráželi do města za zábavou – a samozřejmě především za děvčaty. Jak to tehdy bylo, o tom Nickovi vyprávěla Jordan.

Ten největší prapor a největší trávník patřil k domu Daisy Fayové. Bylo jí právě osmnáct, o dva roky víc než mně, a byla daleko nejznámější ze všech mladých děvčat v Louisvillu. Oblékala se do bílého a měla malý bílý roadster a po celý boží den zvonil u nich telefon a vzrušení mladí důstojníci z Camp Tayloru se dožadovali privilegia, aby si ji na ten večer mohli vyhradit pro sebe. (...)

Když jsem tenkrát ráno přišla k jejímu domu, bílý roadster stál u chodníku a ona v něm seděla s poručíkem, kterého jsem ještě nikdy neviděla. Byli do sebe tak zabráněni, že mě neviděla, až jsem byla pět stop od nich.

„Nazdar, Jordan,“ nečekaně zvolala. „Pojď sem, prosím tě.“

Zalichotilo mi, že se mnou chce mluvit, protože jsem ji ze všech starších děvčat obdivovala nejvíc. Ptala se mě, jestli jdu do Červeného kříže dělat obvazy. Šla jsem. Tak jestli prý bych tam

vyřídila, že ona dnes nemůže přijít? Když Daisy mluvila, díval se na ni důstojník tak, jak si každá dívka přeje, aby se na ni muž někdy díval, a já se dodnes pamatuju na tu příhodu proto, poněvadž se mně to zdálo romantické. Jmenoval se Jay Gatsby a já jsem ho od té doby celé čtyři roky nespatriila – ani když jsem se s ním setkala na Long Islandu, neuvědomila jsem si, že je to tentýž člověk.

Vysvětlení, proč Daisy a Jay spolu seděli v autě ráno, zatímco ostatní důstojníci si přáli strávit s Daisy aspoň večer, bylo prosté. Jaye čekalo odvelení do války a tu předchozí noc spolu Daisy a Jay – zamilovaně zahledění jeden do druhého – spolu strávili jako jedinečnou noc lásky.

Byla první „slušnou“ dívkou, kterou v životě poznal. S lidmi jejího druhu přišel do styku za různých neobjasněných příležitostí, ale mezi ním a jimi byl vždycky neviditelný ostnatý drát. Daisy byla pro něho dráždivě žádoucí. Chodil k nim, ze začátku s jinými důstojníky z Camp Tayloru, potom sám. Žasl na každém kroku – v životě nebyl v tak krásném domě. (...) Vzrušovalo ho také, že Daisy milovalo už mnoho mužů – v jeho očích to zvyšovalo její cenu. Cítil jejich přítomnost po celém domě, protkávala vzduch stíny a ozvěnami dosud se chvějících citů.

Věděl však, že v Daisyině domě se octl jen gigantickou náhodou. Byť byla jeho budoucnost jakožto Jaye Gatsbyho sebeslavnější, tehdy byl mladým mužem bez krejcaru a bez minulosti, a neviditelný plášť uniformy mohl mu každým okamžikem sklouznout z ramenou. Využíval tedy těch chvil co nejlépe. Vzal si, co mohl dostat, hltavě a bezohledně – až si konečně jedné tiché říjnové noci vzal Daisy, vzal si ji, protože ve skutečnosti neměl ani právo dotknout se její ruky. (...)

Za války si vedl obzvláště dobře. Byl kapitánem dřív, než odešel na frontu, a po bitvě v Argonnách získal hodnost majora a velení nad kulomety divize. Po příměří se šíleně snažil dostat domů, ale jakýmisi komplikacemi nebo nedorozuměním byl místo toho poslán do Oxfordu. A tam se trápil – z Daisyiných dopisů vytušil jakési nervózní zoufalství. Nechápala, proč nemůže přijet. Pociťovala nátlak okolního světa a chtěla ho vidět, cítit ho vedle sebe a být ujistěna, že koneckonců jedná správně.

Neboť Daisy byla mladá a její umělý svět zaváňel orchidejemi, příjemným veselým snobstvím a orchestry, které udávaly rytmus roku a vkládaly smutek a to, co život nabízel, do nových melodií. (...) Tímto zešeřelým vesmírem se Daisy zase začala pohybovat v rytmu sezóny; najednou měla zase každý den spoustu schůzek se spoustou mužů a usínala ospalá až ráno s hromadou korálků a šifónových večerních šatů schumlaných mezi uvaďajícími orchidejemi na zemi vedle postele.

A do toho přijel sebevědomý a hřmotný Tom Buchanan, na všechny strany okázale předvádějící své bohatství dravého podnikatele.

V červnu se vdala za Toma Buchanana z Chicaga s tak velkou nádherou, jakou v Louisvillu do té doby neviděli. Přijel se stovkou lidí ve čtyřech soukromých autokarech a najal si celé poschodí v hotelu Muhlbach a den před svatbou jí dal šňůru perel, které měly cenu tři sta padesát tisíc dolarů.

Daisy sice ještě krátce zaváhala a – s dopisem od Gatsbyho v ruce – v slzách zvažovala odmítnutí sňatku, ale nakonec – také pod tlakem svého okolí – si Toma vzala. Novomanželé odjeli na cestu po Tichomoří. Mezitím se Gatsby vrátil a zdrcen zjistil, že je pro něj vše ztraceno.

Přesvědčil sám sebe, že Daisy se vdala bez lásky, a rozhodl se, že ji získá zpět. Zmizel do blízkosti podsvětí. Ve Spojených státech tehdy panovala protialkoholní prohibice a Gatsby se s partou kumpánů vrhl na pokoutní výrobu i prodej alkoholu a právě odtud načerpal v krátké době své bohatství. Jordan pak Nickovi prozradí, proč se Gatsby přistěhoval zrovna na Long Island.

„Ten dům Gatsby koupil, aby měl Daisy hned za zálivem.“ (...)

„Myslím, že napůl doufal, že jednou zabloudí na nějaký jeho večírek,“ pokračovala Jordan, „ale nepřišla nikdy. (...)“ (...)

Nick ovšem brzy zjistí, že krásná Daisy, žijící sice v přepychu, ale zcela odtrženě od reálného života, se vyznačuje nemalou dávkou naivity.

Řekl jsem jí, že jsem se cestou na Východ zastavil na den v Chicagu a že ji několik lidí vzkázalo po mně pozdravovat.

„Scházím jim?“ zvolala nadšeně.

„Celé město se proměnilo v poušť. Všechna auta mají levé zadní kolo natřeno načerno jako smuteční věnec a na severním nábřeží se ozývá celou noc neustálé kvílení.“

„To je báječné. Vrátime se tam, Tome. Zítř!“

Další překvapivá informace dorazí k Nickovi vzápětí. Jordan mu prozradí, že Tom má v New Yorku nějakou ženskou. Sám Tom se s tím před Nickem netají.

Asi v půli cesty mezi Západním Vejcem a New Yorkem připojí se silnice náhle k železniční trati a běží podél ní asi čtvrt míle, aby se vyhnula jedné zpustlé oblasti. Je to údolí popela – fantastická farma, kde popel roste jako pšenice a vytváří hřebeny, kopce a groteskní zahrady, kde popel nabývá podoby domů, komínů a stoupajících kouřů a konečně se s nadpřirozeným úsilím mění v popelavě sedé muže, kteří se nejasně pohybují vzduchem plným prachu a sami se už rozpadají v prach. (...)

Jednou odpoledne jsem jel s Tomem vlakem do New Yorku, a když jsme se zastavili u hald popela, Tom vyskočil, uchopil mě za loket a doslova mě vyhodil z vozu. „Vystupujeme,“ naléhal. „Chci ti ukázat své děvče.“

Tou milenkou, s níž se Tom pravidelně setkává v New Yorku, kde v pronajatém bytě pořádají s přáteli bujaré dýchánky, je Myrtle Wilsonová, manželka majitele malé benzínové pumpy s autodílnou.

Mohlo jí být tak kolem pětatřiceti a byla mírně tělnatá, ale nesla se ve své tloušťce smyslně, jak to některé ženy dovedou. V její tváři nad ušmudlanými šaty z tmavomodrého krepdešinu nebylo ani stopy po nějakém záblesku krásy, ale vyzařovala z ní jakási nápadná živost, jako kdyby jí nervy v těle neustále doutnaly.

Vypadá to tedy, že vše je rozehráno tak, aby Gatsby mohl Daisy získat. Spřátelí se s Nickem, přiměje ho, aby ve svém domku zaranžoval jeho jakoby náhodné setkání s Daisy, pak oba provede svým přepychovým domem a na další párty sem už dorazí Daisy i Tom, ale Gatsby to zařídí tak, že se Daisy věnuje především sám. Oba někdejší milenci se začnou spolu scházet, avšak situace není tak jednoznačná, jak by se mohlo zdát. Nick to vytuší a pokusí se Gatsbyho vrátit do reality.

Nechtěl na Daisy nic menšího, než aby šla k Tomovi a řekla mu: „Nikdy jsem tě neměla ráda.“ Až touhle větou sprovodí ze světa čtyři roky, budou se moci dohodnout na praktičtějších opatřeních. Jedním z nich je, že až bude volná, vrátí se oba do Louisvillu a budou mít svatbu u ní, jak by to bylo bývalo před pěti lety.

„A ona to nechápe,“ řekl. „Kdysi dovedla chápat. Sedávali jsme celé hodiny –“

Odmlčel se a začal chodit sem a tam po zrušené pěšince, poseté slupkami z ovoce, odhozenými dárky na památku a pošlapanými květy. „Já bych od ní nežádal tak mnoho,“ odvážil jsem se namítnout. „Minulost se nedá opakovat.“

„Že se minulost nedá opakovat?“ zvolal, jako by nevěřil. „Co vás nemá, ovšem, že se dá!“

Rozhlédl se divoce kolem sebe, jako by minulost cíhala tady ve stínu jeho domu, téměř na dosah ruky. „Zařídím všechno přesně tak, jak to bylo předtím,“ řekl a energicky zakýval hlavou. „Však ona uvidí.“

Fitzgerald vede děj k dramatickému finále, kdy se všech pět postav – Nick, Daisy, Tom, Gatsby a Jordan – sejde během jednoho horkého dne u Buchananových a pak – víceméně z nudy – vyrazí dvěma auty do New Yorku. Gatsby plánuje, že přiměje Daisy, aby konečně odmítla život s Tomem, ale nikdo z pěti netuší, že se přihodí události, které všemi otřesou a razantně změní jejich životy...

Francis Scott Fitzgerald: Velký Gatsby: poznámky k interpretaci:

Fitzgeraldův *Velký Gatsby* je nejznámější román svého autora – pozoruhodně vyzrálé dílo teprve šestadvacetiletého spisovatele. Kniha byla napsána v Paříži, kdy Fitzgerald prožíval vážnou osobní krizi; bývá řazen do Ztracené generace mladých Američanů s válečnou zkušeností, kterým po návratu do vlasti většinová, výkonově orientovaná společnost nedovolila začlenit se a navázat na předválečné životy; čtenář románu ovšem vycítí, že ještě hlubším příslušníkem této generace je postava Jaye Gatsbyho samotného.

Román v době svého vydání nezbudil žádnou zvláštní pozornost. Jeho kvality odhalila až doba po Druhé světové válce, kdy se západní společnost rozhodovala, zda bude meziválečnou éru reflektovat se sympatiemi, nebo naopak velmi kriticky.

Velký Gatsby je razantním zúčtováním s tradiční ideou amerického snu: Spojené státy jako ráj na zemi s rovnými příležitostmi pro každého schopného člověka. Gatsby svým předchodím – předválečným – životem takový sen ztělesňuje: vzešel z chudých poměrů a dostal se k slušnému majetku – byť s přičiněním náhody. Završení cesty k životnímu štěstí představuje láska k Daisy, která americký sen ztělesňuje v koncentrované podobě. Do Gatsbyho plánů zasáhla válka a Daisy si mezitím našla jiného – testosteronově hrubého a samolibého Toma Buchanana. Gatsby se však své lásky k Daisy nevzdává; svůj majetek promění pomocí podezřelých obchodů – jsme v době americké prohibice – v pohádkové bohatství a jeho demonstrací se snaží Daisy získat, přičemž mu osud – tentokrát zdánlivě příznivý – přihraje do cesty Daisyina vzdáleného bratrance Nicka (silně autobiografickou postavu).

Velký Gatsby je největším překvapením patrně pro evropského čtenáře. Spojené státy se svým spásným válečným angažmá a prudkým rozmachem modernity v každém směru se především po Evropu staly zejména ve 20. letech symbolem nekonečných možností nové doby. Fitzgerald však ukazuje, že tyto možnosti jsou jen iluzí: společnost je rigidně rozdělená nej na chudé, bezvýrazný střed a bohaté, ale vybičovaná soutěživost dělí uvnitř i vrstvu bohatých: na ty staré, zavedené, s tradicí, a na ty nové, které „staří“ boháči nepřijmou jak ze snobismu, tak z obav o vlastní pozici. Zoufalá Gatsbyova snaha o proražení této bariéry nás přiměje k úvaze, že zdaleka nejde jen o Daisy: do zbožňovací lásky k ní Gatsby promítá úplně všechny naděje svého života.

Atmosféra bujarých večírků plně odpovídá i dnešnímu trendu pro všechny, kteří zrovna nezápasí s existenčním nedostatkem: ubavit se k smrti.

Ani v prostředí tradiční horní třídy však nenajdeme životní štěstí. Održenosť od reálného života - zdůrazněná rezidenční lokalitou na Long Islandu (Západní vejce, Východní vejce) – vnáší do ženského světa naivitu až infantilitu (kterou ztělesňují Daisy a její kamarádka, golfistka Jordan Bakerová) a do mužského světa těžko tušené běsy (Tomova záliba v rasismu a živočišně náruživý vztah k Myrtle Wilsonové, manželce automechanika).

Prostředí ovšem není rozloženo jen horizontálně, ale také vertikálně. Údolí popela představuje (s hyperbolizovaným líčením popelných nánosů) sociální dno, které je daní země za přepych na pobřeží. Mimochodem, v leckterých antiutopiích tehdejší literatury – ale také třeba v sociálně zaměřených básních českého Josefa Václava Sládka) je svět fyzicky pracujících situován do propstí, hlubin, podzemí apod., neboť nejde jen o infernální sociální pozici, ale také o temnou, dopředu nevykalkulovatelnou hrozbu, která odtamtud přichází.